

Beata Szluz

Konsultant naukowy

Empowerment

R. Szarfenberg podkreślił, że w języku angielskim główny trzon pojęcia "empowerment" jest to wieloznaczne "power", przekładane na język polski w zależności od kontekstu jako: władza, siła, moc, uprawnienie, zdolność, energia. Przedrostek "em-" sygnalizuje aktywny stosunek do tego, co znaczą te pojęcia, w szczególności nastawienie na zmianę władzy, siły, mocy. W stosowanych w Polsce tłumaczeniach taką rolę ma przedrostek "u-", np. upodmiotowienie, uprawomocnienie, umacnianie. Jeśli założy się, że: władzę, moc, uprawnienie, można dawać i odbierać, zwiększać i zmniejszać, zastosowanie pojęcia empowerment wskazuje na pierwsze elementy. Przywołany autor zauważył, że nie chodzi o dawanie, przekazywanie i zwiększanie ich tam, gdzie już są, ale tam gdzie ich nie ma, lub jest ich za mało, np. dać, przekazać władzę tym, którzy są jej pozbawieni czy dać, dodawać siły tym, którzy są bezsilni, bądź dać prawa tym, którym ich odmówiono, a także umocnić, wzmocnić tych, którzy są w gorszej niż inni sytuacji, zajmują niższe pozycje (Szarfenberg, 2015, s. 1). W kontekście pracy socjalnej: „teoria i działania identyfikowane poprzez pojęcie empowerment mają jako adresatów osoby, rodziny, grupy czy społeczności, które mogą, ale nie muszą być poddane bezpośredniej władzy tych, którzy realizują pracę socjalną. Dotyczy to głównie odróżnienia bardziej bezpośredniej władzy i zależności w instytucjach opieki całodobowej od relacji mniej bezpośredniej zależności, gdy pomoc udzielana jest w miejscu zamieszkania. Ta pierwsza sytuacja stwarza więcej zagrożeń i wyzwań w kontekście ochrony podmiotowości i przeciwdziałania uprzedmiotowieniu” (Szarfenberg, 2015, s. 4).

Idea upelnomocniania rozciąga się od dodawania otuchy i wzmocniania wewnętrznych sił, do pokonywania zewnętrznych ograniczeń, uwarunkowań aby zapewnić możliwe szerokie uczestnictwo nie tylko w kierowaniu własnymi losami, ale również wpływania na

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

Projekt „Liderzy kooperacji”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

zmiany społeczne. W tym sensie praktyki upełnomocniające można by opisać przy pomocy dwubiegunowego kontinuum, na którego przeciwległych krańcach znalazłby się dwa wymiary empowermentu: indywidualny i strukturalny. Pierwszy z nich obejmuje: „działania i procesy mające na celu zwiększenie kontroli jednostki nad własnym życiem, wyposażenie jej w większą wiarę w siebie, lepsze postrzeganie samej siebie, wzbogaconą w wiedzę i umiejętności...” (Askheim, 2003 za: Szmagański, 2006, s. 414). Z kolei wymiar strukturalny empowermentu: „odnosi się do struktur społecznych, barier i relacji wpływów, które podtrzymują zróżnicowania i niesprawiedliwości, które obniżają szanse objęcia kontroli nad własnym życiem. Jest celem samym w sobie, by grupy pozbawione możliwości sprawczych wydobyły się z tego stanu, by były zdolne ustanowić czy odbudować swój status, jako równouprawnieni, kompetentni obywatele w społeczeństwie. Jednocześnie empowerment jest środkiem do zmiany relacji władzy. Jest to innymi słowy, zarówno ideologia jak i podejście metodyczne (Askheim, 2003 za: Szmagański, 2006, s. 414).

W tabeli nr 1 zostało ukazane wielowymiarowe rozumienie pojęcia empowerment i jego przeciwieństwa w kontekście podstawowych wartości i zasad pracy socjalnej.

Tabela nr 1: Upodmiotowienie i uprzedmiotowienie w kontekście wartości i zasad pracy socjalnej

Upodmiotowienie (<i>empowerment</i>)		Wartości i zasady pracy socjalnej	Uprzedmiotowienie	
Potencjalne skutki	Pozytywne objawy		Barier	Potencjalne skutki
Afirmacja osobowości	Afirmacja indywidualności Docenienie różnorodności	Podtrzymanie unikalności i wartości	Stereotypowość Oczernianie Naznaczanie	Niezaradność Samospełniające się proroctwa
Sprawczość Kompetencja Partnerstwo	Przygotowanie alternatyw Określenie ról	Działanie na rzecz samostanowienia	Kontrola Doradzanie Manipulacja Paternalizm	Niekompetencja; Niepowodzenia w dokonywaniu zmiany, uzależnienie
Otwartość Obniżone reakcje obronne	Perspektywa wzmacniająca Aktywne słuchanie Empatia	Komunikowanie wolne od oceniania, pełne akceptacji	Obwinianie Litość/współczucie Koncentrowanie się na brakach	Defensywność Bezaradność

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo Podkarpackie

Województwo Lubelskie

Województwo Podlaskie

Województwo Świętokrzyskie

Województwo Mazowieckie

Projekt „Liderzy kooperacji”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

Afirmacja racjonalności	Uzyskiwanie perspektywicznego spojrzenia	Zagwarantowanie obiektywności	Nadmierne identyfikowanie się; Oziębłość; Dystansowanie się	Tendencyjne postrzeganie Zniekształcenie
Zaufanie	Respektowanie prywatności	Zapewnianie poufności	Niewłaściwa komunikacja	Naruszenie zaufania Brak zaufania
Zwiększone możliwości	Budowanie więzi Tworzenie polityki i programów Koordynacja świadczeń	Zapewnianie dostępu do zasobów	Zbędna, nadmierna biurokracja, opóźniająca działanie; Zasady i przepisy; Dyskryminowanie	Naznaczenie (stygmat) Brak możliwości
Sankcje Budowanie teorii	Ewaluacja interwencji; Badania; Badania następcze (follow up)	Osiągnięcie odpowiedzialności	Brak ewaluacji Wypalenie	Wycofywanie się Brak poczucia odpowiedzialności

Źródło: (Dubois, Krosgrud Miley, 1999, s. 132).

W ujęciu J. Szczepkowskiego (2010, s. 19-20) w podejściu empowerment przyjąć należy następujące założenia:

- klient jest osobą kompetentną w określaniu tego, co jest dobre dla niego i jego rodziny,
- klient posiada wystarczające zdolności do rozwiązywania swoich problemów, chociaż nie zawsze jest tego w pełni świadomy,
- istotę pracy socjalnej stanowi współpraca klienta i pracownika socjalnego,
- rodzina przy współpracy z pracownikiem socjalnym sama określa potencjalne cele do osiągnięcia,
- rodzina uczestniczy w decyzjach jej dotyczących i decyzjach dotyczących poszczególnych członków rodziny,
- pracownik socjalny zwraca szczególną uwagę na respektowanie autonomii rodziny, autonomii jej członków, a także jej granic.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo Podkarpackie

Województwo Lubelskie

Województwo Podlaskie

Województwo Świętokrzyskie

Województwo Mazowieckie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt „Liderzy kooperacji”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

Bibliografia:

1. **Dubois B., Krosgrud Miley K.** (1999), *Praca socjalna, zawód który dodaje sił*, Wydawnictwo "Śląsk", Katowice.
2. **Szarfenberg R.** (2015), *Empowerment – krótkie wprowadzenie*, <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/Empowerment2.pdf>, data dostępu: 23.01.2019.
3. **Szczepkowski J.** (2010), *Praca socjalna – podejście skoncentrowane na rozwiązaniach*, Wydawnictwo Edukacyjne "Akapit", Toruń.
4. **Szmagalski J.** (2006), *Metody pracy socjalnej w kontekście funkcji prakseologicznej pedagogiki społecznej [w:] Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki, t. I*, red. E. Marynowicz-Hetka, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie